

Täysistunto

Torstai 14.10.2021 klo 16.00—21.13

8. Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus 2020

Kertomus K 7/2021 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 7/2021 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 7/2021 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta.

Avaan keskustelun. Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Niikko, olkaa hyvä, esittelypuheenvuoro.

Keskustelu

19.09 **Mika Niikko ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsitellessään Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomusta vuodelta 2020 ulkoasiainvaliokunta kiinnitti huomiota koronaviruspandemian poikkeuksellisiin vaikutuksiin pohjoismaisessa yhteistyössä. Rajojen sulkeminen hankaloitti raja-alueilla asuvien ihmisten arkea konkreettisesti. Valiokunta pitää pandemian tärkeänä oppina sitä, että Pohjoismaiden keskinäistä yhteyttä tulee vahvistaa niin poliittisella kuin virkamiestasollakin, jotta tietokatkoksilta vältytään. Valiokunta pitää tärkeänä Pohjoismaiden rajaesteiden purkamista ja niiden ennaltaehkäisyä. Lainsäädännön harmonisointipyrkimyksiä Ruotsin kanssa pidettiin tässä yhteydessä erityisen tärkeinä.

Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajana toimi kertomusvuonna Islanti, jonka pääteemana oli yhteisten arvojen puolustaminen. Toinen vuoden 2020 keskeinen teema oli varautumiseen ja yhteiskuntaturvallisuuteen liittyvä työ.

Arvoisa puhemies! Pohjoismaiden neuvoston ulkopoliittista toimintaa käsitellessään ulkoasiainvaliokunta keskusteli neuvoston yhteistyöstä EU:n kanssa. Valiokunta korosti Pohjoismaiden EU-yhteistyön osalta erityisesti pohjoismaisten parlamenttien EU-valiokuntien keskinäisen yhteistyön ja yhteydenpidon merkitystä. Myös muiden valiokuntien keskinäistä yhteydenpitoa ja tapaamisia pidettiin hyödyllisinä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan kiinnittää huomiota siihen, että Suomi toimii tämän vuoden Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajana ja ensi vuoden Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajana. Valiokunta kuuli asiantuntijoita tulevan puheenjohtajakauden suunnitteluista ja totesi sen avaavan mahdollisuuksia myös eduskunnan nykyistä laajemmalle sitouttamiselle pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Valiokunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Ledamot Strand.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2021 vp

19.11 Joakim Strand r: Tack, ärade talman! Ilmeisesti mikrofonikin päällä? — Itsekin haluaisin omalta osaltani kannustaa, että nyt kun tästä koronasta ja rajoituksista toivon mukaan päästään, ruvettaisiin herättämään uudelleen henkiin myös sitä kanssakäymistä meidän Pohjoismaiden kollegoiden kanssa. On selvää, että tämä viimeinen vuosi Pohjoismaiden neuvostossa, kun kaikki ryhmäkokoukset, valiokunnat, kaikki, ovat olleet etänä, niin eihän siinä ole ollut sitä samaa tunnelmaa, ja siihen nyt vain täytyy jaksaa panostaa, että ruvetaan taas reissaamaan ja treffaamaan. Meillä on kuitenkin niin pitkä, hieno yhteinen historia.

Kuitenkin tämänkin vuoden aikana on paljon tapahtunut seudullisesti näissä meidän rajayhteisöissä. Esimerkiksi tuolla Merenkurkun seudulla pohjalaismaakunnat ja Västerbotten ovat perustaneet ensimmäisen yhteispohjoismaisen eurooppalaisen alueellisen yhteistyön yhtymän. Sinne on rakennettu uutta laivaa Vaasa—Uumaja-välille, on sähköistä lentämistä suunnitteilla, jopa kiinteitä yhteyksiä ja siltoja tulevalle vuosikymmenelle. Eli kyllä täällä tapahtuu, mutta jotenkin haluan korostaa sitä, että nyt tässä koronan jälkeisessä ajassa saataisiin vielä lisäpotkua tuohon yhteistyöhön.

Itse olen tänään parlamentaarisen Suomi—Norja-yhteistyöryhmän puheenjohtajana myös välittänyt surunvalittelut Norjan suurlähettiläälle tästä hirveästä attentaatista johtuen, joten sieltä tulivat myös kiitokset ja terveiset meille tänne. — Tack.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Tuomioja, olkaa hyvä.

19.13 Erkki Tuomioja sd: Herra puhemies! Covid-19 on tietysti vaatinut monia uhreja, ja tekisi mieli todeta, että myöskin pohjoismainen yhteistyö on, jos nyt ei ihan uhri, tästä suuresti kärsinyt. Se tarkoittaa myöskin Pohjoismaiden neuvoston toimintaa. Meidän kokouksemme määrä on kylläkin lisääntynyt, mutta kokousten laatu on romahtanut. Se on valitettava tosiasia, ja sen vuoksi olemme nyt erityisen iloisia siitä, että marraskuussa istunto voidaan jälleen pitää läsnäolokokouksena ja vähitellen palata normaaliin järjestykseen. Tästä covidista on pohjoismaisen yhteistyön kannalta paljonkin opetuksia otettava, ja se työ jatkuu.

On ihan selvää, että ajatus, että Pohjoismaat olisivat voineet täysin yhtenäisesti ja yhdenmukaisesti käsitellä covid-kriisiä ja päättää rajoituksista, on epärealistinen. Silloin kun puututaan kansalaisten perusoikeuksiin ja vapauksiin, liikkumiseen, niin kuin Suomessakin tehtiin muun muassa Uudenmaan ja muun Suomen välillä, niin on aivan selvää, että ei tällaisista asioista voi päättää muu kuin oma eduskunta ja sen luottamusta nauttiva hallitus. Tämän sanottuani on ihan ilmeistä, että nimenomaan Pohjoismaiden kesken, joissa on erittäin paljon tällaista raja-alueiden kanssakäymistä, olisi pitänyt ja voinut myöskin tarkemmin ja huolellisemmin koordinoita näitä toimia. Toki ministerit ja virkamiehet ovat olleet kiinteässä yhteistyössä, mutta parantamisen varaa selvästikin tässä suhteessa on.

Herra puhemies! Kiinnitän huomiota toiseen seikkaan. Se on se, että vuonna 2019 Pohjoismaiden pääministerit hyväksyivät vision Pohjoismaista, ja tämä visio sinänsä on sellainen, joka meidän parlamentaarikkojenkin on helppo allekirjoittaa, mutta se seikka, että tämä työ valmisteltiin pääministereiden kesken ilman, että siinä oli minkäänlaista parlamentaarista konsultointia Pohjoismaiden neuvoston kanssa, on jättänyt kyllä jälkensä. Valitettavasti tilanne on nyt juuri tänä vuonna sitten kulminoitunut siihen, että Pohjoismaiden ministerineuvoston budjetin hyväksyminen on ollut erittäin vaikea prosessi. Kun me liikuttavalla yksimielisyydellä Suomessa olemme nyt sitä mieltä, että kulttuuriin ei saa eikä pidä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2021 vp

tehdä leikkauksia, niin kyllä se sama koskee myöskin pohjoismaista kulttuuriyhteistyötä, ja kuitenkin Pohjoismaiden ministerineuvoston alkuperäinen budjettiehdotus sisälsi nimenomaan tälle sektorille mittavia leikkauksia.

No, sen jälkeen on nyt käynnistetty neuvotteluprosessi Pohjoismaiden neuvoston ja ministerineuvoston välillä, ja huomenna käsittelemme sitä Pohjoismaiden neuvoston presidiumin kokouksessa. Ymmärrykseni ja odotukseni on, että itse asiassa jo eilen olisi päästy yhteisymmärrykseen tästä, ja se on minusta tärkeätä, ja se on myöskin meidän tulevalle puheenjohtajakaudelle Pohjoismaiden neuvostossa tärkeätä, koska on pidettävä huoli siitä, että ei synny mitään vastakkainasettelua saatikka mitään arvovaltakiistoja tai nokittelua ministerineuvoston ja parlamentaarikkojen välillä. Tämä tulee olemaan varmasti meidän puheenjohtajakautemme yksi tärkeimpiä kysymyksiä, että me haluamme edistää tätä hyvää yhteistyötä ja sen tuloksellisuutta. Pohjoismaiden yhteistyöllä on, voi sanoa, laaja, lähes yksimielinen kannatus kaikissa Pohjoismaissa, mutta sen on myöskin tuotettava konkreettisia tuloksia, ja sen vuoksi se rajaesteiden jokapäiväinen purkamistyö, joka on ollut keskiössä, on edelleenkin tärkeätä. Siinä ei pidä pienimmässäkään määrin herpaantua, koska on aina koko ajan se mahdollisuus, että uudet asiat ja uusi lainsäädäntö saattavat tarkoittamattakin luoda rajaesteitä, ja näitä on jo ennakkoon pyrittävä välttämään. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia valtuuskunnan puheenjohtajalle. — Edustaja Pirttilahti, olkaa hyvä.

19.17 Arto Pirttilahti kesk: Arvoisa puhemies! Kiitoksia valtuuskunnan puheenjohtajalle Erkki Tuomiojalle erittäin hyvästä puheenvuorosta. Kuten täällä myös edustaja Strand otti esille, tämä henkilökohtainen vaikuttaminen on Pohjoismaiden yhteistyössä kaikista tärkeintä. Otetaan nyt pelkästään nämä meidän kielimuurit. Niitähän on, vaikka Strand on hyvä esimerkki siitä, että suomi ja ruotsi ja muutkin kielet menevät, mutta me tavalliset kansanedustajat tarvitsemme myös tukea siinä toiminnassa. Mutta tapaaminen on tärkeää.

Tuossa puheenjohtaja otti esille juurikin nämä rajaesteet, ja meillä on iso työ niissä erilaisissa asioissa, ja ne ovat pitkäjänteistä työtä. Asiat eivät ihan yhdessä vaalikaudessa aina etene. Otetaan nyt vaikka esimerkkinä pullophantijärjestelmä, mitä on Pohjoismaiden neuvoston toimesta tehty ehkä kymmenen vuotta eteenpäin. Siellä on monia muitakin hyviä asioita. Rajaesteet ovat meidän keskinäisiä asioita, mutta muun muassa ympäristökysymykset, maaseutukysymykset, metsäasiat ja energia-asiat ovat hyvin samanlaisia, ja me näiden palavereitten aikana käsitellään myös sitä, mikä suunta on meillä yhdessä EU:n suuntaan. Vaikkakin tämä pohjoismainen yhteistyö on kuin sisarusparvi ja on erilaisia sisarusia — me olemme eurossa, muut Pohjoismaat eivät, sitten EU:ssa ei ole Islanti eikä Norja mukana, ja myös puolustuspoliittinen näkökulma on erilainen — tämä kuitenkin antaa keskusteluissa hyviä viitteitä erilaisista näkemyksistä, että voidaan näitä asioita punnita. Mutta EU:n suunta on ehkä aika monessakin yhteistyössä ollut sitten yhteisen näkemyksen löytäminen, joka on taas toisaalta menemässä Euroopan neuvoston asioihin. Mutta se vaikuttaa myös siihen Etyjiin. Edustaja Kiljunen otti hyvin, että asioita nyt pohditaan yhdessä, ja siihen, mikä se meidän kansainvälinen yhteistyö on, pohjoismainen yhteistyökin tavallaan nivoutuu mukaan.

Eli kiitokset tässäkin sihteeristölle erinomaisesta vuosikertomuksesta, siellä sihteeristön johdossa Mari Herraselle ja kumppaneille, jotka nyt taas pääsevät sitten järjestämään

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2021 vp

meille erilaisia matkoja. Toivotaan, että ne ovat mielenkiintoisia tapaamisia eri puolilla Pohjoismaita. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, Kimmo, olkaa hyvä.

19.20 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Tuomioja nosti esille Pohjoismaiden neuvoston työtä häirinneen koronaepidemian ja totesi, että se on vaurioittanut tätä vuorovaikutusta siltä osin, että etätyöskentely kansainvälisissä elimissä on haitannut niiden tuloksellisuutta, ennen kaikkea tätä keskinäistä kanssakäymistä. Haluaisin tästä asiasta nimenomaan sanoa myöskin sen kokemuksen, mikä on sekä Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen osalta että ennen kaikkea Euroopan neuvoston osalta: täsmälleen sama kokemus — täsmälleen sama kokemus. Olen rohkaissutkin pitkin tätä korona-aikaa — kun oli sitten niin sanotut hybridikokousvaihtoehdot olemassa meillä Euroopan neuvoston töissä, esimerkiksi Strasbourgissa — että jos vain delegaation jäsenet voivat tulla paikan päälle, niin kannattaa se tehdä. Itse olen sen tehnyt joka kerta sen vuoksi, että se on aidosti aivan eri laatuluokan osallistuminen siihen tapahtumaan, kanssakäymiseen, kun on paikan päällä eikä etänä.

Kysymyshän on yksinkertaisesti siitä, että tässä täytyy tunnistaa näiden kansainvälisten parlamentaaristen elinten luonne sillä tavalla, että ei se kokous sinänsä ole se juttu. Se on tärkeää, että me kohtaamme siinä samassa salissa, samassa paikassa. Se on tärkeää, mitä tapahtuu siellä salin ulkopuolella, keskinäiset keskustelut, koska siellä ratkaistaan ne ongelmat. Siellä ne käsitellään yhdessä. Voidaan hakea yhteisymmärrystä, joka sitten kirjataan ylös siinä salikeskustelussa. Näinhän se tapahtuu aina, ja sen takia se läsnäolo siellä — jotta sinä voit sen käytävyöskentelyn tehdä, jotta te voitte yhdessä erityyppisesti kommunikoida ulkomaisten vieraiden, kansainvälisten ja muiden delegaattien kanssa — on avainasia.

Toinen kysymys, arvoisa puhemies, jos tässä voi käyttää ja nopean kysymyksen esittäjä valtuuskunnan puheenjohtajalle Erkki Tuomiojalle ja ehkä muillekin valtuuskunnan jäsenille Pohjoismaiden neuvoston osalta, on se, että kun olin joskus aikoinaan itse Pohjoismaiden neuvoston työssä mukana, nostin esille sen kysymyksen, että kun meitä on viisi Pohjoismaata siinä jäsenenä ja sitten ovat nämä itsehallintoalueet, mukaan lukien Ahvenanmaa Suomesta, niin olisiko mietittävässä, että kun täällä on kolme muuta pientä maata tässä meidän lähistöllämme Itämeren rannoilla, eli Baltian maat, että jossain tilanteessa voisi rakentaa tätä yhteistyötä Baltian maiden neuvoston ja Pohjoismaiden neuvoston välille ehkä jopa niin pitkälle, että nämä kaksi järjestöä sulautettaisiin yhteen, ja siinä olisi sitten oma luonteva vuorovaikutuksensa Pohjolan kaikille pienille maille. Jätän tämän teesinä tähän pohdittavaksi. Mielellään kuulisin tähän reaktioita.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Strand.

19.23 Joakim Strand r: Ärade... [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna] — Näin.

Ärade talman! Oikeastaan edustaja Tuomioja tuossa jo vei sanat suustani. Ehkä muutama sana ruotsiksi kuitenkin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2021 vp

Det vill säga, ordförande för delegationen Erkki Tuomioja pratade bra om också de gemensamma visionerna, där ministerrådet och parlamentarikerna ju inte riktigt har gått i takt, utan det kom på sätt och vis... Man gav det åt oss att vara världens mest integrerade region, och det är ju någonting vi alla vill, men det är nog viktigt att det här samspelet mellan Nordiska rådet och ministerrådet fungerar. Och därför skulle jag själv också uppmuntra, speciellt att man inom sådana områden som energipolitiken och trafik- och infrastrukturpolitiken också skulle jobba betydligt närmare på ministerienivå.

Elikkä mielestäni erityisesti energia-asioissa sekä liikenne- ja infra-asioissa tulisi myös ministeriötasolla tehdä huomattavasti tiiviimpää yhteistyötä. Me ollaan eri valiokunnissa Pohjoismaiden neuvostossa tätä peräänkuulutettu, ja on ollut yllättävän vaikeata kyllä saada samaan pöytään näitä avainhenkilöitä. Sen olen huomannut itse, kun olen ollut paljon myös Brysselissä lobbaamassa tiettyjä liikennehankkeita, että monta kertaa ne haasteet valitettavasti, kun puhutaan tällaisesta seudullista elinkeinoelämää tukevasta infrasta, ovat pääkaupungeissa, usein joissain ministeriöissä Helsingissä, Tukholmassa tai Oslolla, eivät niinkään Brysselissä. Elikkä tämä on ehkä semmoinen viesti myös ministeriöitten suuntaan, että varataan vähän enemmän aikaa tähän pohjoismaiseen yhteistyöhön kaikilla tasoilla. — Tack.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ei laajenneta kovin laajasti tuonne Baltian suuntaan tätä keskustelua nyt, mutta mitä edustaja Tuomioja vastaa tähän kysymykseen tänä vuonna?

19.24 Erkki Tuomioja sd: Herra puhemies! Ajatus on tietysti kaunis, ja meillä on erittäin paljon ja säännönmukaista yhteistyötä Pohjoismaiden neuvoston ja Baltian parlamentaarisen kokouksen välillä. Tätä todellakin on monilla tasoilla olemassa, ja se on minusta ihan oikein ja välttämätöntä, mutta sitten sanon ihan suoraan, että ajatus siitä, että Pohjoismaiden neuvosto ja Baltian maat yhdistettäisiin, on totaalisen epärealistinen, mahdoton, enkä pidä sitä edes toivottavana. — Kiitos. [Mika Niikko: Suora vastaus, edustaja Kiljunen! — Kimmo Kiljunen: Näytti olevan suora!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Pirttilahti.

19.25 Arto Pirttilahti kesk: Arvoisa puhemies! Suora vastaus puheenjohtajalta. Tokihan näissä yleiskokouksissa ovat Baltian maat ja muutkin seuraamassa meidän toimintaamme.

Tässä oikeastaan edustaja Strand otti pohjan minun puheenvuoroltani. Puheenjohtaja Tuomioja otti esille juurikin tämän ministerineuvoston ja parlamentaarisen toiminnan yhtenäisyyden. Eli parlamentaarisella yhteistyöllähän tehdään aloitteita, ja toivotaan, että ministerineuvosto sitten vie osaltaan niitä asioita päätöksentekoon, mutta kukin ministeri kussakin maassa ajattelee omalla tavallaan, millä tavalla ne sitten muodostuisivat yhtenäiseksi näkemykseksi, saatikka, että me saataisiin kuhunkin Pohjoismaahan joku pikku osio siitä lainsäädännöstä toteutettua yhtenäisesti.

Monessa asiassa on pohdittu aiemmin myös sitä, tulisiko eduskunnassa valiokunnissa käsitellä pohjoismaisia asioita enemmän, esimerkiksi edustaja Strandin esille ottamat liikenneasiat tai elinkeinoasiat talousvaliokunnassa ja näin pois päin. Se on varmaan semmoinen hyvä pohdinnan paikka, miten kehitetään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2021 vp

Mutta se oma kärkeni tähän: Yhdyn tuohon puheenjohtaja Tuomiojan näkemykseen, että kun Suomen vuosi tulee, niin yritetään vielä taas kerran, kun meillä on semmoinen hallinnon uudistus Pohjoismaiden neuvostossa mennyt, että virtaviivaistetaan asioita ainakin jotenkin, että ei tämmöinen pingpong-peli näitten asioitten osalta ministerineuvoston ja Pohjoismaiden parlamenttien välillä jatkuisi vaan asioista aina joskus päästäisiin päätökseen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen synnyttää tänä vuonna déjà-vu-ilmion. Olkaa hyvä.

19.27 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Minä puhun nykyisestä tilanteesta. Ja kuulin hyvin huolella, miten edustaja Tuomioja vastasi tähän ajatukseen, että olisiko mahdollista miettiä Pohjoismaiden neuvoston ja Baltic Assemblyn yhdistämistä. Hänen kantansa oli, että se on epärealistinen. Olen edustaja Tuomiojan kanssa täsmälleen samaa mieltä: se on epärealistinen. Hän sanoi myöskin, että se on epätoivottava. Siihen minä jätän kysymysmerkin edelleenkin. Jätän sen kysymysmerkin, ja haluan ainoastaan viitata siihen, että muun muassa Etyjin puitteissa — sekä hallitusten puolella, hallitusten välisessä yhteistyössä että parlamentaarisisessa yhteistyössä — samoin Euroopan neuvoston puitteissa — sekä ministerikomitean puolella että täällä parlamentaarisen yleiskokouksen puolella — työskentelee NB8-ryhmä eli Nordic—Baltic-maiden yhteistyöryhmä. Ainakin se on toivottavaa yhteistyötä, mitä on harrastettu, ja sillä on oma merkityksensä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja näin keskustelu on päättynyt. — Anteeksi, edustaja Niikko.

19.28 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Sen verran voisin nytten vielä osallistua tähän keskusteluun, että meillä on erittäin hyvää yhteistyötä Pohjoismaiden lisäksi myös Baltian maiden kanssa. Kuten edustaja Kiljunen mainitsi, meillä on tämä NB8-ryhmä, jossa me olemme tämän koronapandemian aikana olleet, sanotaanko, paljon enemmän keskenämme tekemisissä kuin muutoin. Toki lähes kaikki on pitänyt toteuttaa virtuaalisesti. Mutta ne ovat johtaneet myös sellaisiin asioihin kuin esimerkiksi vierailuun siellä Valko-Venäjän ja Liettuan rajalla. Ollaan nähty suoraan, mitä haasteita esimerkiksi näillä naapurimailla on. Ja ensi viikollahan NB8-maiden puheenjohtajat tulevat maanantaiksi ja tiistaitaiksi vieraiksi Suomeen, ja silloin myös keskustelemme monista yhteistyön alueista Helsingissä.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 7/2021 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.